

**UCHWAŁA NR XLII/355/2017
RADY MIASTA RADZIONKÓW**

z dnia 30 listopada 2017 r.

w sprawie przyjęcia programu polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9–letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15, art. 7 ust.1 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) oraz art. 7 ust. 1 pkt 1 i art. 48 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2017r. poz. 1938, ze zm.),

**Rada Miasta Radzionków
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się program polityki zdrowotnej pn. „Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9–letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady

mgr inż. Stefan Hajda

Załącznik do uchwały Nr XLII/355/2017
Rady Miasta Radzionków
z dnia 30 listopada 2017 r.

**Program polityki zdrowotnej pn.
„Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich
z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”**

1. **Nazwa programu:**
Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci w wieku 9-letnich z terenu gminy Radzionków
2. **Okres realizacji programu:** 2018-2020
3. **Autorzy programu:** mgr Karolina Sobczyk, dr n. med. Joanna Woźniak-Holecka
4. **Kontynuacja/trwałość programu:**
Opisywany program polityki zdrowotnej nie stanowi kontynuacji programu realizowanego w poprzednim okresie.

I. OPIS PROBLEMU ZDROWOTNEGO

1. Problem zdrowotny

Próchnica definiowana jest jako miejscowe zniszczenie tkanki zęba przez kwasy organiczne produkowane przez bakterie. Diagnostykę procesu próchnicowego opiera się na kilku połączonych wynikach badań, do których należą: obecność aktywnej bakteryjnej płytki nazębnej na powierzchni zęba, zmiana w przezierności szkliwa i jego struktury na powierzchni oraz ubytek w zębie¹. Próchnica rozwija się kiedy procesy demineralizacyjne przeważają nad remineralizacyjnymi. W etiologii tej jednostki chorobowej podkreśla się wieloetapowość – początkowo w związku z utratą związków mineralnych pojawiają się zmiany na poziomie ultrastrukturalnym, przechodzące wraz z upływem czasu w otwarte ubytki szkliwa oraz dochodzące do miazgi zęba. Za końcowe stadium próchnicy uznaje się utworzenie ubytku².

Pojawienie się próchnicy wymaga jednoczesnego występowania kilku określonych czynników etiologicznych, wśród których wymienia się³:

- obecność bakterii próchnicotwórczych w płytce nazębnej,
- podatne szkliwo (niedostateczną mineralizację tkanki zęba),
- obecność w jamie ustnej dostarczanych z dietą węglowodanów,
- czas (wolny rozwój procesu próchnicowego).

Do rozwoju próchnicy przyczynia się wiele mikroorganizmów, w tym głównie te bytujące w środowisku kwaśnym (niskie pH) i syntetyzujące kwasy organiczne, wielocukry oraz zewnątrzkomórkowe nierozpuszczalne dwucukry o dużej lepkości. Do drobnoustrojów próchnicotwórczych występujących w jamie ustnej człowieka zaliczane są Gram-dodatnie ziarenkowce (*Streptococcus mutans* i *Streptococcus sobrinus*) oraz Gram-dodatnie pałeczki (*Lactobacillus acidophilus*, *Lactobacillus rhamnosus*, *Actinomyces* spp.). Za inicjowanie procesu próchnicowego odpowiada gatunek *Streptococcus mutans*, natomiast pozostałe wymienione gatunki sprzyjają pogłębianiu się ubytku⁴.

Próchnica zębów jest transmisyjną chorobą infekcyjną, uznawaną za współczesną chorobę cywilizacyjną. Wśród czynników ryzyka jej powstania u dzieci wymienia się⁵:

---

¹ Fejerskov O. i Kidd E.: Próchnica zębów. Choroba próchnicowa i postępowanie kliniczne, Urban&Partner, Wrocław 2006; 103-113.

² Marsh PD, Martin M. Mikrobiologia jamy ustnej, PWN, Warszawa 1994.

³ Szymaniak E. Etiologia próchnicy. (w:) Jańczak (red.), Stomatologia Zachowawcza. Zarys Kliniczny. Wyd. Lekarskie PZWL, Warszawa, 1995, 157-177.

⁴ Shu M, Wong L, Miller JH, Sissons CH: Development of multi-species consortia biofilms of oral bacteria as an enamel and root caries model system. Arch Oral Biol. 2000; 45:27-40.

⁵ Turska-Szybka A., Grudziąż-Sękowska J., Olczak-Kowalczyk D.: Czynniki ryzyka próchnicy wczesnego dzieciństwa i indywidualna ocena poziomu ryzyka na podstawie CAMBRA, Nowa Stomatologia 3/2011, s. 119-127.

- czynniki socjodemograficzne: niski dochód rodziny, bezrobocie rodziców, niski poziom wykształcenia rodziców, zamieszkanie na terenie wiejskim, imigracja,
- czynniki dietetyczne: długi okres karmienia piersią, wysokie spożycie cukru w niemowlęctwie (w tym jedzenie i picie napojów zawierających cukier w nocy), częste spożywanie słodczy, jedzenie i picie soków owocowych lub słodkich napojów przed zaśnięciem, wysoka liczba oraz wątpliwa jakość odżywcza przekąsek, niskie spożycie magnezu, wysokie dzienne spożycie cukru, wysokie dzienne spożycie mleka, częste spożywanie gazowanych napojów,
- czynniki higieniczne: późny wiek rozpoczęcia szczotkowania zębów, zaniedbywanie codziennego szczotkowania zębów, niska częstotliwość szczotkowania zębów, brak udziału bądź nadzoru rodziców przy szczotkowaniu zębów, nieużywanie past z fluorem, zaniechanie czyszczenia zębów przed snem,
- czynniki związane z florą bakteryjną: obecność *Streptococcus mutans* (SM), obecność *Lactobacillus acidophilus* (LA), liczebność SM, transmisja bakterii matka – dziecko,
- inne czynniki: zła higiena jamy ustnej rodziców, zły stan uzębienia rodziców, niski poziom fluoru w wodzie, późny wiek pierwszego badania dentystycznego, nieregularne kontrole dentystyczne, częste zachorowania, stany gorączkowe i przyjmowanie leków w postaci lepkich syropów.

Aktualne metody stosowane w wykrywaniu próchnicy obejmują inspekcję wizualną i dotykową, radiografię oraz transiluminację. Ponadto w ciągu ostatnich 20 lat do wykrywania oraz ilościowego określania mineralnej zawartości szkliwa wprowadzono metody fluorescencji laserowej oraz indukowanej światłem, opierające się na różnicy w charakterystykach fluorescencji (utracie fluorescencji) zdemineralizowanego szkliwa z powodu rozproszenia światła w zmianie próchnicowej⁶.

Aby ocenić zaawansowanie procesu próchnicowego, najczęściej wykorzystuje się liczbę PUW/puw i jej składowe. Stan uzębienia oznacza się literami⁷:

- P/p – ząb z jednym lub kilkoma ubytkami próchnicy pierwotnej i/lub wtórnej, na powierzchni żującej lub gładkiej zęba, przy czym dno ubytku badane zgłębnikiem jest bardziej miękkie niż tkanki zęba, a miazga może być żywa lub martwa (ząb z czasowym opatrunkiem traktuje się również jak próchniczny, natomiast do próchnicy nie kwalifikuje się zębów z plamami i przebarwieniami innego pochodzenia oraz z niedorozwojem szkliwa),
- U/u – ząb usunięty z powodu próchnicy (w uzębieniu mlecznym usunięty ząb rejestruje się tylko wtedy, kiedy jego brak występuje przed okresem fizjologicznej eksfoliacji),

⁶ Manton D., Drummond B., Kilpatrick N.: Próchnica zębów, W: A.C. Cameron, R.P. Widmer (red): Stomatologia dziecięca. Urban & Partner, Wrocław 2012, s. 39-52.

⁷ Broadbentcorresponding J.M., Thomson W.M., For debate: problems with the DMF index pertinent to dental caries data analysis, Community Dent Oral Epidemiol. 2005 Dec; 33(6): 400–409.

- W/w – ząb z jednym lub więcej wypełnieniami, ale bez próchnicy wtórnej (ząb pokryty koroną z powodu próchnicy kwalifikuje się też jako wypełniony).

Zęby stałe oznacza się dużymi literami P, U, W, a mleczne małymi – p, u, w. Liczba PUW oznacza zatem sumę zębów stałych z aktywną próchnicą, usuniętych oraz wypełnionych z powodu próchnicy, natomiast liczba puw sumę zębów mlecznych z aktywną próchnicą, usuniętych oraz wypełnionych z powodu próchnicy⁸. Badając zjawisko próchnicy pod kątem epidemiologii wskazuje się także na częstość występowania (frekwencję) próchnicy - wylicza się ją przez pomnożenie przez 100 ilorazu liczby osób dotkniętych próchnicą ($PUW/puw > 0$) oraz liczby osób badanych. Ponadto do oceny skuteczności działań terapeutycznych stosuje się wskaźnik leczenia próchnicy (DTI – Dental Treatment Index)⁹.

2. Epidemiologia

Według danych WHO nieleczona próchnica zębów stałych stanowi najbardziej rozpowszechniony patologiczny stan zdrowotny na świecie i dotyczy ok. 2,4 mld ludzi. Próchnica zębów mlecznych z kolei znajduje się w pierwszej dziesiątce takich stanów wśród dzieci, dotykając ponad 620 mln z nich¹⁰.

Stan zdrowotny uzębienia dzieci w Polsce pozostaje bardzo zły i różni się znacząco od stanu obserwowanego w innych krajach europejskich. Problem próchnicy w Polsce dotyczy wg danych WHO dotyczy ok. 87% dzieci 6-letnich, podczas gdy w przypadku Danii i Francji jest to mniej niż 25%, dla Norwegii i Włoch mniej niż 40%, a w przypadku Austrii, Wielkiej Brytanii i Łotwy mniej niż 60%¹¹.

Zgodnie z badaniami epidemiologicznymi Ministerstwa Zdrowia za rok 2012 problem próchnicy dotyczy 85,6% dzieci 6-letnich, w tym w przypadku ok. 37% obejmuje 7 lub więcej zębów mlecznych. Odsetek dzieci 6-letnich z usuniętym z powodu próchnicy co najmniej jednym zębem mlecznym kształtuje się na poziomie ok. 6%. Ponadto wskaźnik SIC (średnia liczba zębów z ubytkami próchnicowymi wypełnionych lub usuniętych z powodu próchnicy u 1/3 badanej populacji o najcięższym przebiegu choroby) w tej grupie wynosi 10. Dzieci w tym wieku posiadają średnio 4 zęby stałe, a wskaźnik skuteczności leczenia zachowawczego tych zębów wynosi jedynie 0,18. Próchnica zębów dotyczy także ok. 80% dzieci 12-letnich, wśród których ok. 29% dotyczy próchnica 5 lub więcej zębów stałych, a kolejnych 26% - 3-4 zębów. Średnia liczba zębów stałych w tej grupie wiekowej wynosi 25, a wskaźnik skuteczności leczenia zachowawczego tych zębów wynosi 0,5 (50% skuteczność). Wskaźnik SIC (średnia liczba zębów z ubytkami próchnicowymi wypełnionych lub

⁸ Ibidem.

⁹ Słowik-Gabryelska A., Stępień-Słodkowska M., Częstość występowania próchnicy u dzieci, Prace Instytutu Kultury Fizycznej Nr 27, nr 631, 2010, s. 107-120.

¹⁰ Dane WHO: Global burden of oral diseases [dokument elektroniczny, www.who.int]

¹¹ Dane WHO: Global Oral Data Bank 2000-2006 oraz dane z Ogólnopolskiego Monitoringu Stanu Jamy Usnej i jego Uwarunkowań. 2008r. Wierzbicka M i współ.

usuniętych z powodu próchnicy u 1/3 badanej populacji o najcięższym przebiegu choroby) w tej grupie wynosi 7,4¹².

3. Populacja podlegająca JST oraz kwalifikująca się do włączenia do programu

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta Radzionków na rok 2017 gminę zamieszkuje 16 197 osób, w tym 187 dzieci będących w wieku 9 lat w pierwszym roku realizacji programu (2018).

4. Obecne postępowanie

W związku ze skalą populacyjną problemu próchnicy Ministerstwo Zdrowia realizuje obecnie program polityki zdrowotnej pn. „Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020”. Program stanowi kontynuację działań zainicjowanych z końcem ubiegłego wieku i opiera się na badaniach epidemiologicznych i socjomedycznych określonych grup wiekowych populacji. Wśród celów głównych wskazuje się ocenę stanu zdrowotnego jamy ustnej dzieci oraz osób dorosłych, a także badanie zjawisk społecznych, ekonomicznych, organizacyjnych i kulturowych warunkujących stan zdrowia stwierdzony w badaniach stomatologicznych¹³.

W gminie Radzionków nie jest obecnie realizowany program zdrowotny o wskazanej tematyce, natomiast wśród PPZ realizowanych przez inne samorządy można wymienić m.in.:

- PPZ pn. „Profilaktyka próchnicy zębów u dzieci w wieku 12 i 13 lat, zamieszkałych na terenie Gminy Sędziszów Małopolski” (2017-2020),
- PPZ pn. „Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci w wieku 11-12 lat z terenu gminy Wieruszów na lata 2016-2018”,
- PPZ pn. „Program profilaktyki próchnicy dla dzieci w wieku 8 lat z terenu gminy Dobroń” (2017).

5. Uzasadnienie potrzeby wdrożenia programu

Próchnica stanowi istotny problem zdrowotny w populacji dzieci i młodzieży, co odzwierciedlają bardzo niepokojące wskaźniki epidemiologiczne opisane wyżej w części dotyczącej epidemiologii. Dostęp do usług ogólnostomatologicznych dla dzieci i młodzieży finansowanych przez NFZ jest w województwie śląskim bardzo ograniczony – zgodnie z danymi płatnika na rok 2017 zawarto jedynie 17 umów na realizację ww. świadczeń, w tym najbliższej gminy Radzionków w Bytomiu (odległość ok. 10km)¹⁴. W związku z powyższym mieszkańcy gminy są zmuszeni do korzystania z usług stomatologicznych na zasadzie pełnej odpłatności w ramach rynku prywatnego. Uważa się, iż niwelowanie bariery finansowej w dostępie do usług stomatologicznych dla dzieci pozwoli na zwiększenie wskaźnika zgłaszalności na rutynowe badania stomatologiczne.

¹² Dane Ministerstwa Zdrowia. Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020 [dokument elektroniczny: www.mz.gov.pl].

¹³ Dane Ministerstwa Zdrowia. Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020 [dokument elektroniczny: www.mz.gov.pl].

¹⁴ Informator o umowach NFZ, aplikacje.nfz.gov.pl [dostęp elektroniczny, 24.04.2017r.].

Przewidziane w programie badanie stomatologiczne wraz z instruktażem higieny jamy ustnej jest świadczeniem gwarantowanym, jednakże w związku ze wskazanymi wyżej trudnościami w dostępie do tych świadczeń oraz dużym rozpowszechnieniem problemu próchnicy zębów wśród dzieci realizacja wskazanych interwencji jest zasadna i będzie stanowiła istotne uzupełnienie świadczeń istniejących. Ponadto należy zaznaczyć, iż planowane lakowanie zębów szóstych stanowi świadczenie gwarantowane jedynie do ukończenia 8 roku życia, natomiast populację docelową w programie stanowią dzieci 9-letnie. Wszystkie wymienione w projekcie programu działania są zgodne z zaleceniami oraz rekomendacjami w zakresie profilaktyki stomatologicznej.

Na niewystarczające działania w zakresie edukacji prozdrowotnej i profilaktyki, a w szczególności brak odpowiednich programów profilaktyki próchnicy i chorób przyzębia zwraca uwagę Najwyższa Izba Kontroli (NIK). Instytucja ta również zwraca uwagę na niewystarczający dostęp do profilaktycznych świadczeń stomatologicznych finansowanych ze środków publicznych, z których w roku 2011 skorzystało niespełna 3% populacji dzieci i młodzieży. NIK w swoim raporcie wskazuje, iż nieodzownym w walce z problemem próchnicy jest zaangażowanie m.in. jednostek samorządów terytorialnych, czego wyrazem jest zaplanowany przez gminę Radzionków program polityki zdrowotnej¹⁵.

Zakres programu jest zgodny z:

- Priorytetami zdrowotnymi określonymi Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2009 r. w sprawie priorytetów zdrowotnych – priorytet 10: zapobieganie najczęstszym problemom zdrowotnym i zaburzeniom rozwoju fizycznego i psychospołecznego dzieci i młodzieży objętych obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki oraz kształcących się w szkołach ponadgimnazjalnych do ich ukończenia¹⁶,
- Narodowym Programem Zdrowia na lata 2016-2020 - cel operacyjny 4: Ograniczenie ryzyka zdrowotnego wynikającego z zagrożeń fizycznych, chemicznych i biologicznych w środowisku zewnętrznym, miejscu pracy, zamieszkania, rekreacji oraz nauki (cel 2.1: Prowadzenie działań zapobiegawczych; pkt. 4: prowadzenie zintegrowanej, skojarzonej profilaktyki próchnicy zębów, w tym organizacja bezpłatnej opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży)¹⁷,
- Priorytetami dla regionalnej polityki zdrowotnej w województwie śląskim - priorytet 3: Wydłużenie trwania życia i poprawa jakości życia oraz ograniczenie niepełnosprawności poprzez przeciwdziałanie negatywnym trendom demograficznym (cel 2: Rozwój opieki

---

¹⁵ Dostępność i finansowanie opieki stomatologicznej ze środków publicznych, Informacja o wynikach kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, KZD-4101-04/2012, Nr ewid. 131/2013/P/12/124/K.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2009 r. w sprawie priorytetów zdrowotnych [Dz.U. 2009 nr 137 poz. 1126]

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 2016 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 [Dz.U. 2016 poz. 1492].

profilaktycznej nad dziećmi w szczególności w wieku szkolnym, w tym opieki stomatologicznej)¹⁸.

II. CELE PROGRAMU

1. Cel główny: Zmniejszenie częstości występowania próchnicy wśród dzieci w gminie Radzionków poprzez zintegrowane działania edukacyjne i profilaktyczne.

2. Cele szczegółowe:

- 1) Ocena stanu zdrowotnego jamy ustnej dzieci 9-letnich zamieszkujących gminę Radzionków;
- 2) Ocena intensywności oraz frekwencji występowania próchnicy w populacji docelowej;
- 3) Poszerzenie wiedzy i świadomości zdrowotnej w zakresie profilaktyki próchnicy zębów wśród dzieci z grupy docelowej oraz ich rodziców/opiekunów prawnych;
- 4) Wykształcanie sprzyjających zapobieganiu próchnicy prawidłowych nawyków higienicznych i żywieniowych wśród dzieci z grupy docelowej oraz ich rodziców/opiekunów prawnych.

3. Oczekiwane efekty

Oczekuje się, że cykliczne, coroczne interwencje stomatologiczne w populacji dzieci 9-letnich w Gminie Radzionków przełożą się na zmniejszenie częstości występowania próchnicy w tej grupie. W związku z zaplanowanymi interwencjami edukacyjnymi oczekuje się także wzrostu wiedzy w zakresie profilaktyki próchnicy zębów wśród dzieci oraz ich rodziców/opiekunów prawnych, a także zmiany nawyków higienicznych i żywieniowych w kierunku prozdrowotnych wśród dzieci z grupy docelowej. Ponadto w związku z pozytywnymi doświadczeniami uczestników programu, a także prowadzoną akcją informacyjno-edukacyjną oczekuje się zwiększenia stopnia korzystania ze świadczeń stomatologicznych nie tylko wśród dzieci z populacji docelowej, ale też z pozostałych grup wiekowych.

4. Mierniki efektywności odpowiadające celom programu:

- 1) Liczba dzieci uczestniczących w programie (wd. 187/rok w 2018; 168/rok w 2019; 171/rok w 2020);
- 2) Odsetek populacji docelowej uczestniczącej w programie (wd. 100%);
- 3) Odsetek populacji docelowej podlegającej lakowaniu bruzd zębów szóstych (wd. 85%);
- 4) Liczba wyników co najmniej dobrych (tj. 75% prawidłowych odpowiedzi) dla post-testów w porównaniu z pre-testami dotyczącymi wiedzy o próchnicy i jej profilaktyce oraz nawyków higienicznych i żywieniowych wśród dzieci (wd. wzrost 50%);
- 5) Liczba wyników co najmniej dobrych (tj. 75% prawidłowych odpowiedzi) dla post-testów w porównaniu z pre-testami dotyczącymi wiedzy o próchnicy i jej profilaktyce (wd. wzrost 50%);

---

¹⁸ „Priorytety dla regionalnej polityki zdrowotnej – województwo śląskie”, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach, 30.06.2016.

- 6) Wskaźnik frekwencji próchnicy – odsetek dzieci w populacji docelowej, u których wykryto próchnicę (wd. 80%);
- 7) Wskaźnik nasilenia próchnicy PUW (spadek o 30% w porównaniu wartości wyjściowych oraz rok po zakończeniu udziału w programie);
- 8) Wskaźnik nasilenia próchnicy puw (spadek o 30% w porównaniu wartości wyjściowych oraz rok po zakończeniu udziału w programie).

III. ADRESACI PROGRAMU

Program będzie skierowany do:

- 1) dzieci w wieku 9 lat (działania z zakresu edukacji zdrowotnej, badania stomatologiczne oraz profilaktyka stomatologiczna);
- 2) rodziców/opiekunów prawnych dzieci w wieku 9 lat (działania z zakresu edukacji zdrowotnej).

1. Oszacowanie populacji, której włączenie do programu jest możliwe

W ramach prowadzonych działań każdego roku planuje się objąć programem wszystkie dzieci w wieku 9 lat (100% populacji w danej grupie wiekowej zgodnie z danymi Urzędu Miasta Radzionków). Łącznie w latach 2018-2020 program obejmie wszystkie dzieci urodzone w latach 2009-2011 (526 dzieci).

Tab. I. Populacja docelowa dzieci w wieku 9 lat objętych PPZ w latach 2018-2020.

Rok urodzenia	2009	2010	2011	Razem
Liczba dzieci	187	168	171	526

W ramach akcji z zakresu edukacji zdrowotnej planuje się rocznie objąć programem wszystkie dzieci w wieku 9 lat oraz ok. 350 osób, będących rodzicami/opiekunami prawnymi małoletnich beneficjentów programu (100% populacji w danej grupie wiekowej zgodnie z danymi Urzędu Miasta Radzionków).

Badaniem stomatologicznym zostaną objęte wszystkie dzieci w wieku 9 lat, u których badania takiego nie przeprowadzano w okresie ostatnich 6 miesięcy – w założeniu będzie to 90% populacji dzieci w wieku 9 lat w każdym roku realizacji programu.

Działaniem w ramach profilaktyki stomatologicznej zostaną objęte wszystkie dzieci, u których do tej pory nie wykonywano zabiegu lakowania bruzd zębów szóstych lub doszło u nich do częściowej/całkowitej utraty laku - w założeniu będzie to 85% populacji dzieci w wieku 9 lat w każdym roku realizacji programu.

2. Tryb zapraszania do programu

Uzyskanie wysokiej frekwencji w programie wymaga zapewnienia dostępu do pełnej informacji o jego realizacji, w związku z czym organizator oraz realizator przeprowadzą kampanię informacyjno-edukacyjną motywującą osoby z populacji docelowej do aktywnego udziału w programie. Kampania ta będzie zawierała w sobie następujące elementy:

1) Organizator programu (Urząd Miasta Radzionków Wydział Organizacyjny)

- a) informacja o programie opublikowana na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta Radzionków www.bip.radzionkow.pl, stronie internetowej urzędu www.radzionkow.pl, stronach internetowych szkół podstawowych oraz Zakładu Placówek Oświatowych w Radzionkowie,
- b) wywieszenie plakatów na tablicy głównej urzędu przy ul. Męczenników Oświęcimia 42, tablicach informacyjnych rozmieszczonych na terenie miasta oraz na terenie szkół podstawowych.

2) Realizator programu (podmiot leczniczy wyłoniony w drodze konkursu ofert)

- a) przeprowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej na terenie szkół, skierowanej do rodziców/opiekunów prawnych dzieci objętych programem (przekazanie rodzicom ulotek informacyjnych za pośrednictwem dzieci oraz nauczycieli – wychowawców klas szkolnych podczas zebrań dla rodziców, przekazanie informacji bezpośrednio podczas wykładów z zakresu edukacji zdrowotnej ukierunkowanej na przeciwdziałania próchnicy),
- b) informacje na stronie internetowej oraz w siedzibie realizatora.

IV. ORGANIZACJA PROGRAMU

1. Części składowe, etapy i działania organizacyjne:

- 1) powołanie Komisji Konkursowej do przeprowadzenia konkursu ofert;
- 2) przygotowanie i przeprowadzenie procedury konkursowej oraz wyłonienie realizującego program podmiotu leczniczego, spełniającego kryteria przewidziane przepisami dla realizacji zadań z zakresu świadczeń ogólnostomatologicznych dla dzieci i młodzieży do ukończenia 18. roku życia¹⁹, w tym:
  - a) kryteria kadrowe: lekarz dentysta lub lekarz dentysta w trakcie specjalizacji w dziedzinie stomatologii dziecięcej, asystentka lub higienistka stomatologiczna,
  - b) kryteria sprzętowe: stanowisko stomatologiczne (fotel, przystawka turbinowa, mikrosilnik, lampa bezcieniowa) lub unit stomatologiczny, lampa polimeryzacyjna oraz skalery;
- 3) podpisanie umów na realizację programu;

---

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego, Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego (poz. 193).

4) realizacja programu wraz z bieżącym monitoringiem:

- a) kampania informacyjna programu przeprowadzona przez organizatora programu,
- b) kampania informacyjno-edukacyjna przeprowadzona przez realizatora programu dla dzieci i rodziców,
- c) wizyty dzieci w gabinetach stomatologicznych w ramach profilaktyki stomatologicznej,
- d) analiza kwartalnych sprawozdań dot. zgłaszalności do programu przekazywanych organizatorowi przez realizatora;

5) ewaluacja:

- a) analiza efektywności działań z zakresu edukacji zdrowotnej na podstawie wyników pre-testów oraz post-testów,
- b) analiza zgłaszalności na podstawie sprawozdań realizatora,
- c) analiza jakości udzielanych świadczeń na podstawie wyników ankiety kierowanej do rodziców dzieci z populacji docelowej (załącznik 5),
- d) analiza efektywności stomatologicznych działań profilaktycznych na podstawie analizy wskazanych mierników efektywności;

6) przygotowanie rocznego sprawozdania z realizacji programu (załącznik 4).

2. Planowane interwencje:

1) Edukacja zdrowotna adresatów programu:

- a) zaplanowana i prowadzona przez doświadczonego lekarza dentystę lub doświadczoną higienistkę/asystentkę stomatologiczną:
  - z wykorzystaniem metody wykładu, dyskusji oraz instruktażu higieny jamy ustnej w populacji docelowej rodziców – realizowana w szkołach podstawowych w formie 2 w każdym sezonie 90-minutowych wykładów dla grup ok. 50-70 osób (obszar tematyczny: metody dbania o higienę jamy ustnej, rekomendacje w zakresie profilaktyki próchnicy oraz innych chorób jamy ustnej, prozdrowotne nawyki higieniczne i żywieniowe w profilaktyce próchnicy, korzystanie ze świadczeń gwarantowanych w zakresie stomatologii) - badanie poziomu wiedzy rodziców przy zastosowaniu pre-testu przed prelekcją oraz post-testu po prelekcji,
  - z wykorzystaniem metody wykładu, pogadanki oraz instruktażu higieny jamy ustnej w populacji docelowej dzieci – realizowana w trakcie 45-minutowych zajęć lekcyjnych w szkołach podstawowych (obszar tematyczny: metody dbania o higienę jamy ustnej, rekomendacje w zakresie profilaktyki próchnicy oraz innych chorób jamy ustnej, prozdrowotne nawyki higieniczne i żywieniowe w profilaktyce próchnicy) - badanie poziomu wiedzy i nawyków żywieniowych u dzieci przy zastosowaniu pre-testu przed prelekcją oraz post-testu po prelekcji,

- b) prowadzona podczas wizyt stomatologicznych (przekazanie informacji dotyczących profilaktyki próchnicy; poinformowanie o pozytywnych skutkach podejmowania działań profilaktycznych oraz negatywnych w przypadku braku ich podejmowania),
- c) realizowana za pomocą metod podających (ulotki/plakaty informacyjne) w szkołach podstawowych, wybranym podmiocie leczniczym oraz Urzędzie Miasta Radzionków;

2) Badanie stomatologiczne:

- a) kwalifikacja do programu,
- b) uzyskanie zgody rodziców lub opiekunów prawnych dziecka,
- c) edukacja zdrowotna w zakresie zapobiegania próchnicy wraz z instruktażem higieny jamy ustnej,
- d) badanie stomatologiczne (ocena stanu higieny jamy ustnej, instruktaż higieny jamy ustnej, ocena stanu uzębienia i zgryzu, określenie wskaźnika puw oraz PUW),
- e) badanie jakości udzielonych świadczeń (ankieta satysfakcji pacjenta skierowana do rodziców);

3) Profilaktyka stomatologiczna - zabezpieczenie lakiem szczelinowym bruzd zębów szóstych:

- a) u dzieci, które nie miały dotychczas wykonywanego zabiegu (ok. 85% populacji docelowej),
- b) u dzieci, u których doszło do częściowej/całkowitej utraty laku (ok. 15% dzieci z wykonanym zabiegiem lakowania w wywiadzie).

3. Kryteria i sposób kwalifikacji uczestników

1) Edukacja zdrowotna:

- a) dzieci w wieku 9 lat oraz ich rodzice/opiekunowie prawni,
- b) zameldowanie na pobyt stały lub czasowy na terenie gminy Radzionków;

2) Badanie stomatologiczne:

- a) dzieci w wieku 9 lat,
- b) zameldowanie na pobyt stały lub czasowy na terenie gminy Radzionków,
- c) brak przeprowadzonego badania stomatologicznego w ciągu ostatnich 6 miesięcy,
- d) pisemna zgoda rodzica lub opiekuna prawnego uczestnika programu na dobrowolny udział w programie;

3) Profilaktyka stomatologiczna:

- a) dzieci w wieku 9 lat,
- b) zameldowanie na pobyt stały lub czasowy na terenie gminy Radzionków,
- c) brak wykonywanego wcześniej lakowania bruzd zębów szóstych lub stwierdzenie częściowej/całkowitej utraty laku,
- d) brak przeciwwskazań do działań profilaktycznych stwierdzony podczas wizyty u lekarza stomatologa,
- e) pisemna zgoda rodzica lub opiekuna prawnego uczestnika programu na dobrowolny udział w programie.

4. Zasady udzielania świadczeń w ramach programu

Profilaktyczno-lecznicze działania stomatologiczne w programie będą realizowane w trybie ambulatoryjnym w wybranym w drodze konkursu podmiocie leczniczym, udzielającym świadczeń w rodzaju leczenie stomatologiczne. O kwalifikacji do programu będzie decydować brak przeciwwskazań do udziału w programie, stwierdzony na wizycie lekarskiej oraz uzyskanie zgody rodziców/opiekunów prawnych na udział w programie. W ramach akcji informacyjnej rodzicom zostaną przekazane dane teleadresowe realizatora programu (gabinet stomatologiczny na terenie gminy Radzionków). Wizyty stomatologiczne dzieci będą umawiane telefonicznie oraz osobiście w siedzibie realizatora.

5. Sposób powiązania działań programu ze świadczeniami zdrowotnymi finansowanymi ze środków publicznych

Leczenie stomatologiczne stanowi jeden z zakresów świadczeń gwarantowanych przysługujących pacjentom na mocy ustawy z dnia z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z art. 31 ust. 3 ww. ustawy dzieci i młodzież do ukończenia 18. roku życia (obok kobiet w ciąży i w okresie połogu) mają prawo do dodatkowych świadczeń zdrowotnych lekarza dentysty oraz materiałów stomatologicznych stosowanych przy udzielaniu tych świadczeń w porównaniu do pozostałych pacjentów²⁰. Wykaz świadczeń stomatologicznych finansowanych ze środków publicznych znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego. Zgodnie z ww. aktem prawnym dzieciom i młodzieży do ukończenia 18 roku życia w ramach powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego przysługują świadczenia ogólnostomatologiczne, natomiast dzieciom i młodzieży do ukończenia 19 roku życia – profilaktyczne świadczenia stomatologiczne. W pierwszej wymienionej grupie znajduje się m.in.²¹:

- 1) lekarskie badanie stomatologiczne z instruktażem higieny jamy ustnej (raz w roku);
- 2) leczenie próchnicy powierzchniowej i początkowej;
- 3) wizyta adaptacyjna (pierwsza wizyta stomatologiczna dziecka do lat 6);
- 4) zabezpieczenie profilaktyczne bruzd lakiem szczelinowym (zęby szóstę, raz do ukończenia 8 roku życia);
- 5) lakierowanie zębów 1/4 łuku zębowego (zęby stałe, maksymalnie raz na 3 miesiące);
- 6) usunięcie złogów nazębnych ze wszystkich zębów (maksymalnie raz na 6 miesięcy).

---

²⁰ Ustawa z dnia z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych [Dz.U. 2004 Nr 210 poz. 2135].

²¹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia stomatologicznego... op.cit.

W drugiej grupie świadczeń (profilaktyka stomatologiczna) znajdują się działania profilaktyczne prowadzone w określonych grupach wiekowych: 6, 9 i 12 miesiąc życia oraz 2, 4, 5, 7, 10, 12, 13, 16 i 19 rok życia. W odniesieniu do dzieci 7-letnich jest to²²:

- 1) ocena stanu uzębienia za pomocą wskaźnika intensywności próchnicy puw dla zębów mlecznych i PUW dla zębów stałych;
- 2) oddzielne podanie poszczególnych składowych wskaźnika PUW dla zębów stałych i wskaźnika puw dla zębów mlecznych;
- 3) kwalifikacja do szczególnej opieki stomatologicznej w zakresie podstawowego leczenia stomatologicznego lub specjalistycznego leczenia stomatologicznego;
- 4) wykrywanie nieprawidłowości w zakresie funkcji żucia i gryzienia, a także wyrzynania zębów;
- 5) profesjonalna profilaktyka fluorkowa zębów mlecznych i stałych.

W odniesieniu do dzieci 10-letnich są to wszystkie ww. świadczenia poszerzone dodatkowo o ocenę stan tkanek przyzębia przez oznaczenie głębokości kieszonek dziąsłowych (PD), utraty przyczepu łącznotkankowego (CAL) oraz wskaźnika krwawienia (BOP)²³.

6. Spójność merytoryczna i organizacyjna:

W opinii autorów projekt PPZ jest spójny merytorycznie i organizacyjnie ze świadczeniami gwarantowanymi objętymi programami, o których mowa w ust. 1 z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, realizowanymi przez ministrów oraz NFZ. W związku z trudnościami w dostępie do świadczeń gwarantowanych oraz dużym rozpowszechnieniem problemu próchnicy zębów wśród dzieci realizacja wskazanych w programie interwencji jest zasadna i będzie stanowiła istotne uzupełnienie świadczeń istniejących.

7. Sposób zakończenia działań w programie i możliwość kontynuacji otrzymywania świadczeń zdrowotnych przez uczestników programu, jeżeli istnieją wskazania

Po wykonaniu badania stomatologicznego oraz świadczeń profilaktycznych (lakowania) rodzice/opiekunowie prawni dzieci objętych programem:

- 1) zostają poinformowani o konieczności podjęcia leczenia w przypadku występowania u dziecka zębów zajętych próchnicą wraz ze wskazaniem negatywnych konsekwencji w związku z brakiem podjęcia leczenia;
- 2) zostają poinformowani o adresie najbliższego gabinetu stomatologicznego udzielającego świadczeń w ramach umowy z NFZ;
- 3) zostają poinformowani o zalecanym terminie kolejnego przeglądu stomatologicznego (rok po zakończeniu udziału w programie);

---

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

- 4) zostają poproszeni o wypełnienie krótkiej ankiety, której wyniki będą pomocne w ewaluacji programu (załącznik 5);
- 5) kończą udział dziecka w programie.

Rodzice mogą w każdym momencie zdecydować o zakończeniu udziału dziecka w programie. W przypadku takiej decyzji po badaniu stomatologicznym, a przed zabiegiem lakowania, zostają poinformowani o konsekwencji rezygnacji ze wskazanego działania profilaktycznego (wyższe ryzyko zajęcia próchnicą zębów szóstych nie zabezpieczonych lakiem).

8. Bezpieczeństwo planowanych interwencji

Realizatorem programu będą podmioty lecznicze spełniające wymogi obowiązujących przepisów. Profilaktyczne zabiegi stomatologiczne będą realizowane przez wykwalifikowany personel z zachowaniem wszelkich zasad zapewnienia bezpieczeństwa pacjentom. Lakowanie bruzd jest sprawdzoną, nieinwazyjną (lub minimalnie inwazyjną w przypadku lakowania poszerzonego) metodą, stanowiącą ważną metodę profilaktyki, mającą na celu redukcję nasilenia próchnicy w danej populacji²⁴. Bezpieczeństwo wskazanej interwencji potwierdzają wnioski płynące z rekomendacji Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w sprawie zakwalifikowania świadczenia „Zabezpieczenie profilaktyczne bruzd lakiem szczelinowym – za każdy ząb” jako świadczenia gwarantowanego w odniesieniu do bruzd drugich zębów trzonowych stałych u pacjentów do ukończenia 14 r.ż²⁵.

9. Kompetencje/warunki niezbędne do realizacji programu

Organizatorem programu będzie Urząd Miasta Radzionków. W programie weźmie udział podmiot leczniczy udzielający świadczeń w rodzaju leczenie stomatologiczne, znajdujący się w Rejestrze Podmiotów Leczniczych lub Rejestrze Praktyk Zawodowych Lekarzy i Lekarzy Dentystów. Podmiot realizujący badania i profilaktykę stomatologiczną będzie zobowiązany do prowadzenia i przechowywania dokumentacji medycznej prowadzonych działań (załącznik 1 i 2), a także do przekazywania rodzicom ankiet satysfakcji pacjenta (załącznik 5). Ponadto realizator będzie przekazywał organizatorowi sprawozdania kwartalne (załącznik 3) oraz roczne (załącznik 4), a także sporządzi sprawozdanie końcowe z przeprowadzonych interwencji. Działania edukacyjne będą realizowane przez lekarza stomatologa lub higienistkę/asystentkę stomatologiczną, posiadającą dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe.

---

²⁴ Siudmak B.: Retrospektywna analiza efektywności lakowania bruzd pierwszych i drugich zębów trzonowych stałych u dzieci i młodzieży w latach 1998–2007 w ramach realizacji programu indywidualnej profilaktyki we własnej praktyce stomatologicznej w Dortmundzie. Roczniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie. 2010, 56, 58-69.

²⁵ Rekomendacja nr 18/2016 z dnia 11 kwietnia 2016 r. Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w sprawie zakwalifikowania świadczenia „Zabezpieczenie profilaktyczne bruzd lakiem szczelinowym – za każdy ząb” jako świadczenia gwarantowanego.

10. Dowody skuteczności planowanych działań

1) Opinie ekspertów klinicznych.

Uszczelnianie bruzd zębów trzonowych jest rekomendowane jako metoda profilaktyki próchnicy przez grupę polskich ekspertów pod auspicjami Fundacji Promocji Zdrowia Jamy Ustnej²⁶, a także przez następujące organizacje międzynarodowe²⁷:

- American Academy of Pediatric Dentistry (AAPD) 2016²⁸,
- American Dental Association (ADA) 2016²⁹,
- The Scottish Intercollegiate Guidelines Network (SIGN) 2014³⁰,
- Oral Health Services Guideline Initiative (OHSGI) 2010³¹;

2) Zalecenia, wytyczne i standardy dotyczące postępowania w problemie zdrowotnym, którego dotyczy wniosek.

Według Światowej Federacji Dentystycznej (FDI - World Dental Federation) we współczesnej stomatologii największy nacisk musi być położony na minimalnie interwencyjną stomatologię opartą na czterech zasadach: remineralizacji zmiany próchnicowej, redukcji próchnicotwórczych bakterii w celu eliminacji ryzyka dalszej demineralizacji zmiany i powstania ubytku tkanek, naprawie wypełnienia zamiast wymiany i kontroli choroby próchnicowej. Celem realizacji tych zasad konieczna jest ocena indywidualnego ryzyka próchnicy, rozpoznanie wczesnych zmian próchnicowych oraz określenie progresji bardziej zaawansowanych zmian próchnicowych na podstawie rentgenogramów³².

Zgodnie ze stanowiskiem grupy ekspertów pod auspicjami Fundacji Promocji Zdrowia Jamy Ustnej w zapobieganiu próchnicy istotną rolę odgrywa dokładność oczyszczania zębów i jamy ustnej (odpowiedni stan higieny jamy ustnej), ograniczenie częstości spożycia pokarmów, bądź płynów zawierających cukier, do nie więcej niż 4 posiłków dziennie oraz regularne uzupełnianie zasobu jonów fluorkowych w jamie ustnej (ślinie) w otoczeniu powierzchni zęba. Ponadto dzieci i osoby dorosłe o wysokim narażeniu na czynniki ryzyka próchnicy potrzebują uzupełnienia podstawowych działań profilaktycznych dodatkowymi zabiegami prewencyjnymi, takimi jak nadzorowane szczotkowanie zębów lub płukanie jamy ustnej związkami fluoru, profesjonalne mechaniczne

---

²⁶ Adamowicz-Klepalska B. i in., Konsensus grupy ekspertów pod auspicjami Fundacji Promocji Zdrowia Jamy Ustnej w sprawie promocji zdrowia jamy ustnej i profilaktyki fluorkowej próchnicy zębów, Warszawa 2004.

²⁷ Brydak L.: Można i należy..., op.cit., s. 239.

²⁸ Evidence-based Clinical Practice Guideline for the Use of Pit-and-Fissure Sealants, American Academy of Pediatric Dentistry, Reference Manual V 38 / No 6, 2016.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Dental interventions to prevent caries in children, A national clinical guideline, The Scottish Intercollegiate Guidelines Network, march 2014.

³¹ Pit and Fissure Sealants, Evidence-based guidance on the use of sealants for the prevention and management of pit and fissure caries, Oral Health Services Guideline Initiative 2010.

³² Kaczmarek U: Minimalnie interwencyjne leczenie stomatologiczne – przegląd piśmiennictwa. Czas Stomatol 2007; LX, 6: 367-376.

oczyszczanie zębów (usuwanie płytki), aplikacja lakierów fluorkowych lub żeli oraz uszczelnianie bruzd pierwszych zębów trzonowych³³.

Zgodnie ze stanowiskiem Polskiego Towarzystwa Stomatologii Dziecięcej (PTSD) podstawą w profilaktyce próchnicy są: prawidłowe odżywianie, dbałość o higienę jamy ustnej oraz stosowanie środków profilaktycznych zawierających fluorki³⁴.

Zgodnie ze stanowiskiem polskich ekspertów dotyczącym zasad żywienia dzieci i młodzieży w aspekcie zapobiegania chorobie próchnicowej właściwy sposób odżywiania i odpowiednio zbilansowana dieta są podstawowymi elementami profilaktyki próchnicy. W opinii specjalistów karmienie wyłącznie mlekiem kobiecym przez pierwsze sześć miesięcy życia i prawidłowa suplementacja witaminy D zapewniają dostarczenie wszystkich składników niezbędnych dla procesu formowania i mineralizacji zawiązków zębów. Wyrzynanie zębów mlecznych rozpoczyna się w drugim półroczu życia dziecka, a demineralizacji szkliwa i próchnicy zębów sprzyja nieoczyszczanie powierzchni zębów z resztek pokarmu oraz zbyt częste i nadmierne długie karmienie dziecka lub karmienie przed snem (również przed drzemką w ciągu dnia) oraz w nocy, kiedy ilość wydzielanej śliny jest mniejsza, niż w ciągu dnia. Po ukończeniu drugiego roku życia korzystne jest spożywanie 4-5 posiłków w ciągu dnia, unikanie dodatkowych przekąsek i zachowanie co najmniej 2-godzinnych przerw między posiłkami, aby umożliwić ślinie neutralizację kwasów oraz naprawę szkliwa. W profilaktyce próchnicy dzieci zalecane jest spożywanie: produktów zawierających błonnik (twardych, surowych warzyw oraz owoców, ziaren zbóż i produktów pełnoziarnistych), produktów mlecznych (zwłaszcza twardych serów, które zawierają wapń i fosfor niezbędny do remineralizacji i lipidy tworzące na powierzchni zębów powłokę ochronną przed działaniem kwasów, a także stymulują wydzielanie śliny) oraz produktów bogatych w białko (mięso, drób, ryby, jaja), będących źródłem fosforu oraz zawierających białka bogate w argininę (związek wykazujący zdolność szybkiego podwyższania pH). Ponadto w pierwszych dwóch latach życia nie zaleca się dodawania cukru do posiłków i przekąsek (również cukrów naturalnych w postaci syropów owocowych lub miodu) oraz soli. Wpływa to korzystnie na zdrowie ogólne i uzębienia, a także umożliwia kształtowanie korzystnych dla zdrowia preferencji smakowych. Celem zaspokojenia pragnienia u dzieci należy stosować wodę (niskozmineralizowaną, Niskosodową i niskosiarczanową), ponieważ spożywanie soków owocowych i napojów słodzonych sprzyja próchnicy³⁵.

Eksperci PTSD wskazują na fakt, iż endogenna profilaktyka fluorkowa nie zmniejsza na stałe istotnie ryzyka choroby próchnicowej, natomiast nadmierne dostarczenie fluoru może być przyczyną fluorozy zębów. W związku z powyższym korzystniejsze jest stosowanie metod egzogennych,

---

³³ Adamowicz-Klepalska B. i in., Konsensus grupy ekspertów..., op.cit.

³⁴ Olczak-Kowalczyk D, Kaczmarek U. (red.), Stanowisko polskich ekspertów dotyczące indywidualnej, Warszawa 2015.

³⁵ Olczak-Kowalczyk D i wsp., Stanowisko polskich ekspertów dotyczące zasad żywienia dzieci i młodzieży w aspekcie zapobiegania chorobie próchnicowej, Nowa Stomatol 2015; 20(2): 81-91.

zapewniających obecność fluoru w środowisku jamy ustnej po wyrżnięciu zębów. Niskie ryzyko próchnicy jest wskazaniem do podstawowej profilaktyki fluorkowej (szczotkowanie zębów pastą z fluorem, opcjonalnie - suplementacja endogenna), natomiast wysokie i umiarkowane do wzmocnienia profilaktyki fluorkowej domowej lub profesjonalnej³⁶.

Szczotkowanie zębów pastą z fluorem należy wykonywać u dzieci dwukrotnie w ciągu dnia - rano i wieczorem po ostatnim posiłku, począwszy od pojawienia się pierwszego zęba w jamie ustnej dziecka. Do 8. roku życia zęby dziecka powinni szczotkować rodzice, a następnie zabieg ten nadzorować. U dzieci powyżej 6. roku życia, zwłaszcza użytkujących aparaty ortodontyczne, uzupełnienia protetyczne oraz w przypadku zmniejszonego wydzielania śliny zaleca się wzmocnioną profilaktykę domową próchnicy w formie płukanek zawierających fluorki. W przypadku umiarkowanego i wysokiego ryzyka próchnicy należy wdrażać profilaktykę profesjonalną – żele i pianki stosowane u dzieci od 6. roku życia oraz lakiery fluorkowe stosowane bez ograniczeń wiekowych³⁷. Systematyczne stosowanie związków fluoru przyczynia się w dużym stopniu do redukcji próchnicy powierzchni gładkich i stycznych (redukcja w granicach 60–80%), natomiast jego działanie na dnie głębokich bruzd i szczelin jest niedostateczne, stąd też tak duża rola przypisywana jest zabiegowi lakowania bruzd³⁸.

Polscy eksperci powołując się na obserwacje krajowe i międzynarodowe wskazują, że najkorzystniejszym środowiskiem do wykorzystania w celu promocji zdrowia jamy ustnej jest szkoła. Programy edukacji zdrowotnej w obszarze profilaktyki próchnicy realizowane przy udziale szkół przynoszą najlepsze efekty i zapewniają najszerzy krąg oddziaływania. Edukację w zakresie zdrowia jamy ustnej prowadzoną przez nauczycieli wspiera i kontynuuje personel stomatologiczny pod nadzorem lekarza³⁹.

3) Dowody skuteczności (efektywności klinicznej) oraz efektywności kosztowej.

Badania kliniczne wskazują na fakt, iż dzięki lakowaniu bruzd zębów trzonowych można uzyskać znaczny postęp w opanowaniu próchnicy na powierzchniach żujących. W roku 1990 w Polsce prowadzono pilotażowe badanie uszczelniania lakiem pierwszych stałych zębów trzonowych. Interwencją objęto ok. 850 dzieci, u których uszczelniono ponad 1500 zębów. Po dwóch latach stwierdzono ograniczenie próchnicy o 43,7%⁴⁰. W latach 1993-1994 w ramach programu profilaktycznego MZiOS uszczelniano pierwsze stałe zęby trzonowe wśród dzieci 6-8-letnich⁴¹. W 1998 r. przeprowadzono badanie dzieci 12-letnich, które w roku 1993 jako 7-latki miały

³⁶ Olczak-Kowalczyk D, Kaczmarek U. (red.), Stanowisko..., op.cit.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Siudmak B.: Retrospektywna analiza..., op.cit.

³⁹ Adamowicz-Klepalska B. i in., Konsensus grupy ekspertów..., op.cit.

⁴⁰ Jańczuk Z.: Raport o skuteczności profilaktycznego uszczelniania (lakowania) bruzd pierwszych zębów trzonowych stałych u dzieci polskich na podstawie badań epidemiologicznych. Wyniki roczne na zlecenie MZiOS. Epidemiology 3, 1996.

⁴¹ Banach J., Jańczuk Z., Lisiecka K., Koronczewska Z.: Stan narządu żucia populacji polskiej. Raport z badań epidemiologicznych i ankietowych przeprowadzonych w 1995 r. Ministerstwo Zdrowia, Warszawa 1995 r.

uszczelnione zęby szóste - wskaźnik PUW/Z u tych 12-latków wyniósł 2,8, co oznacza, że dzieci te jako jedyne w Polsce osiągnęły w 2000 r. $PUW/Z < 3$ ⁴². Długotrwałe badania nad skutecznością profilaktycznego zabiegu uszczelniania bruzd zębów bocznych prowadziła także Jodkowska. Wyniki jej 15-letnich obserwacji jednoznacznie wskazały na fakt istotnego wpływu lakowania na hamowanie rozwoju próchnicy na powierzchniach żujących oraz na zmniejszenie nasilenia próchnicy w całym uzębieniu⁴³. Siudmak na podstawie oceny skuteczności lakowania zębów bocznych u dzieci i młodzieży w wieku 6–18 lat w latach 1998–2007 stwierdziła, że liczba PUW/Z w populacji poddanej zabiegowi uszczelniania zębów trzonowych była znacznie mniejsza (2,05) niż w populacji, w której zabiegu nie przeprowadzono (4,30). Frekwencja próchnicy u osób z uszczelnionymi bruzdami była o 22,16% mniejsza niż u niepoddanych zabiegowi. Potrzeby lecznicze w grupie z niezalakowanymi bruzdami były dwukrotnie wyższe dla pierwszych trzonowców, a nawet trzykrotnie wyższe dla drugich trzonowców niż w grupie z zalakowanymi bruzdami.⁴⁴ W badaniach Schulte i wsp. z 2001 r. u dzieci 12-letnich stwierdzono znacznie mniejszą intensywność próchnicy, wyrażoną średnią liczbą PUW/Z u dzieci z uszczelnionymi zębami równą 1,21 w odniesieniu do 2,15 u osób niepoddanych temu zabiegowi⁴⁵, natomiast w badaniu Schiffner i wsp. potwierdzono, że u dzieci 12-letnich, u których wykonano zabieg uszczelniania zębów bocznych stwierdzono mniejszą o 1,1 liczbę PUW/Z w porównaniu z dziećmi niepoddanymi zabiegowi uszczelniania⁴⁶.

Wyniki badań socjoekonomicznych prowadzonych w ramach wspomnianego wcześniej PPZ Ministerstwa Zdrowia wskazują na fakt, iż w zapadalności i przebiegu choroby próchnicowej bardzo silnymi czynnikami są te wynikające ze stylu życia, a stan zdrowotny uzębienia dzieci jest ściśle związany ze świadomością, postawą oraz zachowaniami zdrowotnymi rodziców⁴⁷. W związku z powyższym zasadne jest podejmowanie działań z zakresu edukacji zdrowotnej, mających na celu kształtowanie prawidłowych nawyków higienicznych i żywieniowych w profilaktyce próchnicy.

W opinii autorów prowadzenie działań zapobiegających próchnicy jest efektywne kosztowo. Koszt jednostkowy przy założeniu zalakowania bruzd wszystkich czterech zębów szóstych oszacowano na 70zł. Poniesiony w tej wysokości wydatek zmniejsza znacznie ryzyko wystąpienia próchnicy w zabezpieczonych uszczelniaczem zębach, a co za tym idzie konieczności ich leczenia, którego koszty są nieporównywalnie wyższe.

---

⁴² Jańczuk Z.: Profilaktyka profesjonalna w stomatologii. PZWL, Warszawa 2004, 112–128.

⁴³ Jodkowska E.: Skuteczność zabiegu uszczelniania bruzd międzyguzzkowych w świetle odległych obserwacji klinicznych i badań laboratoryjnych. Rozprawa habilitacyjna, AM Warszawa, 2000.

⁴⁴ Siudmak B.: Retrospektywna analiza..., op.cit.

⁴⁵ Schulte A., Rossbach R., Tramini P.: Association of caries experience in 12-year-old children in Heidelberg, Germany and Montpellier, France with different caries preventive measures. *Commun. Dent. Oral Epidemiol.* 2001, 29, 354–361.

⁴⁶ Schniffer U., Reich E.: Prävalenzen zu ausgewählten klinischen Variablen bei den Jugendlichen (12 Jahre) In: Michaelis W, Reich E (Hrsg) DMS III Ergebnisse, Trends und Problemanalysen auf der Grundlage bevölkerungsrepräsentativer Stichproben. Deutscher Ärzteverlag. Köln 1999.

⁴⁷ Informacja Ministra Zdrowia Podsekretarza Stanu Aleksandra Soplńskiego do Rzecznika Praw Pacjenta Krystyny B. Kozłowskiej z dnia 03.04.2014r., MZ-MD-L-420-2532-75/EHM/14.

4) Informacje nt. podobnych programów polityki zdrowotnej wykonywanych w zgłaszającej program lub w innych JST (jeżeli są dostępne).

PPZ o podobnej tematyce, realizowane przez inne JST to m.in.:

- PPZ pn. „Profilaktyka próchnicy zębów u dzieci w wieku 12 i 13 lat, zamieszkałych na terenie Gminy Sędziszów Małopolski” (2017-2020),
- PPZ pn. „Program profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci w wieku 11-12 lat z terenu gminy Wieruszów na lata 2016-2018”,
- PPZ pn. „Program profilaktyki próchnicy dla dzieci w wieku 8 lat z terenu gminy Dobroń” (2017).

V. KOSZTY

1. Koszty jednostkowe (w złotych):

- 1) 25zł - koszt jednostkowy uczestnictwa w edukacji zdrowotnej (5zł) oraz badania stomatologicznego (20zł);
- 2) 75zł - koszt jednostkowy uczestnictwa w edukacji zdrowotnej (5zł), badania stomatologicznego (20zł) oraz lakowania bruzd zębów szóstych (12,5zł/ząb = 50zł).

2. Koszty całkowite (w złotych):

Tab. II. Koszty całkowite w podziale na poszczególne lata realizacji programu jako iloczyn kosztów jednostkowych i liczby uczestników.

Lp.	Rok realizacji PPZ	2018	2019	2020	2018-2020
1	Populacja docelowa (rok urodzenia dzieci)	2009	2010	2011	2009-2012
2	Liczba całkowita	187	168	171	526
3	Szacunkowa liczba dzieci bez wskazań do lakowania (15% z poz. 2)	28	25	26	79
4	Koszt cząstkowy za interwencje u dzieci bez lakowania (25zł x poz. 3)	700	625	650	1 975
5	Szacunkowa liczba dzieci z lakowaniem (85% z poz. 2)	159	143	145	447
6	Koszt cząstkowy za interwencje u dzieci z lakowaniem (75zł x poz. 5)	11 925	10 725	10 875	33 525
7	Koszt całkowity (poz. 4 + poz. 6)	12 625	11 350	11 525	35 500

Tab. III. Koszty całkowite w poszczególnych latach jako suma kosztów poszczególnych interwencji (w złotych).

Rok realizacji	Akcja informacyjno- edukacyjna*	Interwencja stomatologiczna**	Koszt całkowity
2018	935	11 690	12 625
2019	840	10 510	11 350
2020	855	10 670	11 525
SUMA	2 630	32 870	35 500

* koszt wykładów z zakresu edukacji zdrowotnej, opracowania oraz druku ulotek/plakatów

** koszt badań stomatologicznych i lakowania zębów szóstych

3. Źródło finansowania, partnerstwo

Program w założeniu jest finansowany ze środków własnych Gminy Radzionków. Gmina będzie starała się o dofinansowanie 40% kosztów działań realizowanych w programie w latach 2018-2020 przez Śląski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia na podstawie art. 48d ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2017 poz. 1938 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie trybu składania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie programów polityki zdrowotnej realizowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz trybu rozliczania przekazanych środków i zwrotu środków niewykorzystanych lub wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem (Dz.U. 2017 poz. 9). W przypadku braku uzyskania dofinansowania Gmina Radzionków zapewni ciągłość finansowania działań realizowanych w programie.

Tab. IV. Koszty całkowite w poszczególnych latach ze wskazaniem zaplanowanej wysokości środków z poszczególnych źródeł finansowania.

Rok	2018	2019	2020	Razem
koszt całkowity	12 625	11 350	11 525	35 500
min. udział gminy	7 575	6 810	6 915	21 300
max. udział NFZ	5 050	4 540	4 610	14 200

4. Argumenty przemawiające za tym, że wykorzystanie dostępnych zasobów jest optymalne

- 1) Zabezpieczanie profilaktyczne bruzd zębów szóstych lakiem szczelinowym jest rekomendowane jako metoda profilaktyki próchnicy wśród dzieci, zarówno w Polsce, jak i na świecie;
- 2) Pozytywne doświadczenia krajów stosujących zabiegi lakowania w ramach programów profilaktyki próchnicy wskazują na zasadność prowadzenia tego typu działań;
- 3) Aktualny wykaz świadczeń gwarantowanych obejmuje zabezpieczanie profilaktyczne bruzd zębów szóstych lakiem szczelinowym przed ukończeniem przez dziecko 8 r.ż., jednakże dostęp do ww. świadczenia jest bardzo utrudniony dla populacji docelowej;

- 4) Program umożliwi zastosowanie profilaktycznych zabiegów stomatologicznych u dzieci, których rodzice ze względów ekonomicznych nie zdecydowali się na tego typu działania na prywatnym rynku usług zdrowotnych;
- 5) Działania edukacyjne w zakresie propagowania prawidłowych nawyków higienicznych i żywieniowych wymieniane są wśród wysoce skutecznych działań przeciwdziałania próchnicy zębów u dzieci.

VI. MONITORING I EWALUACJA

1. Ocena zgłaszalności do programu

- 1) analiza liczby dzieci z populacji docelowej, które zgłosiły się do realizatora i wzięły udział w programie - prowadzona w kwartalnych okresach sprawozdawczych wg załącznika 3 (1 stycznia - 31 marca, 1 kwietnia - 30 czerwca, 1 lipca – 30 września, 1 października – 31 grudnia), corocznych okresach sprawozdawczych wg załącznika 4 (1 stycznia – 31 grudnia) oraz całościowo po zakończeniu programu na podstawie sprawozdań realizatora;
- 2) analiza procentowej liczby dzieci biorących udział w programie w stosunku do całkowitej liczby dzieci z populacji docelowej prowadzona w kwartalnych okresach sprawozdawczych wg załącznika 3 (1 stycznia - 31 marca, 1 kwietnia - 30 czerwca, 1 lipca – 30 września, 1 października – 31 grudnia), corocznych okresach sprawozdawczych wg załącznika 4 (1 stycznia – 31 grudnia) oraz całościowo po zakończeniu programu na podstawie sprawozdań realizatora;
- 3) analiza liczby osób niezakwalifikowanych do programu w związku z brakiem konieczności zastosowania działań profilaktycznych i/lub leczniczych - prowadzona w kwartalnych okresach sprawozdawczych wg załącznika 3 (1 stycznia - 31 marca, 1 kwietnia - 30 czerwca, 1 lipca – 30 września, 1 października – 31 grudnia), corocznych okresach sprawozdawczych wg załącznika 4 (1 stycznia – 31 grudnia) oraz całościowo po zakończeniu programu na podstawie sprawozdań realizatora;
- 4) analiza liczby osób, które uczestniczyły w działaniach z zakresu edukacji zdrowotnej – prowadzona w kwartalnych okresach sprawozdawczych wg załącznika 3 (1 stycznia - 31 marca, 1 kwietnia - 30 czerwca, 1 lipca – 30 września, 1 października – 31 grudnia), corocznych okresach sprawozdawczych wg załącznika 4 (1 stycznia – 31 grudnia) oraz całościowo po zakończeniu programu na podstawie sprawozdań realizatora.

2. Ocena jakości świadczeń w programie

- 1) coroczna analiza wyników ankiety satysfakcji pacjenta skierowanej do rodziców (załącznik 5);

- 2) bieżąca analiza pisemnych uwag przekazywanych przez uczestników do organizatora programu.

3. Ocena efektywności programu

Ocena efektywności programu będzie prowadzona w oparciu o coroczną oraz kończącą analizę:

- 1) odsetka populacji docelowej uczestniczącej w programie;
- 2) porównawczą wyników post-testów oraz pre-testów dotyczących wiedzy o próchnicy i jej profilaktyce - przeprowadzanych wśród dzieci oraz rodziców;
- 3) porównawczą wyników post-testów oraz pre-testów dotyczących nawyków higienicznych i żywieniowych przeprowadzanych wśród dzieci;
- 4) zmian w zakresie wskaźnika nasilenia próchnicy PUW oraz puw;
- 5) ewentualnych czynników zakłócających przebieg programu.

Należy zaznaczyć, że zasadnicza ewaluacja programu będzie opierać się na porównaniu stanu sprzed wprowadzenia działań w ramach programu ze stanem po ich wprowadzeniu. Istotnym miernikiem efektywności będzie porównanie wartości wskaźników PUW oraz puw określonych podczas badania stomatologicznego w programie z ich wartościami rok po zakończeniu udziału w programie. O konieczności wykonywania regularnych przeglądów stomatologicznych oraz innych działań wg indywidualnych wskazań rodzice zostaną poinformowani przez lekarza dentystę. Przegląd stomatologiczny wykonany rok po udziale w programie będzie finansowany przez rodzica/opiekuna prawnego dziecka, natomiast pozyskane dane dot. wskaźników PUW/puw zostaną przekazane przez realizatora organizatorowi programu. Decyzja o finansowaniu tych działań przez rodziców/opiekunów dzieci wynika z ograniczonych możliwości finansowych gminy. Aby uzyskać wysoką zgłaszalność w ww. działaniach o konieczności wykonania przeglądów kontrolnych (rok po zakończeniu udziału w programie) rodzice będą dodatkowo informowani za pośrednictwem szkoły.

4. Ocena trwałości efektów programu

Utrzymanie trwałości uzyskanych w programie efektów zdrowotnych w populacji gminy zaplanowano poprzez nadanie programowi charakteru kilkuletniego, dzięki czemu w docelowej grupie wiekowej dzieci zapewniona zostaje cykliczność działań edukacyjnych oraz profilaktycznych, a także stałego dostępu do informacji nt. profilaktyki próchnicy dla rodziców/opiekunów prawnych dzieci.

Załącznik 1

Karta udziału dziecka w „Programie profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

I. Dane rodzica/opiekuna prawnego: .....
imię i nazwisko

II. Dane uczestnika programu

Nazwisko		Data urodzenia
Imię		..... / ..... / .....
Nr PESEL*		(dzień/miesiąc/rok)

III. Zgoda na wykonanie badania stomatologicznego

Oświadczam, że **wyrażam zgodę na wykonanie badania stomatologicznego u mojego dziecka.**

.....
(data i podpis rodzica/opiekuna)

IV. Potwierdzenie wykonania badania stomatologicznego

Data badania	Podpis lekarza wykonującego badanie

V. Zgoda na wykonanie uszczelnienia bruzd zębów szóstych (lakowania)

Zostałam/em poinformowana/y o korzyściach związanych z zastosowaniem u mojego dziecka uszczelnienia bruzd zębów szóstych. Podczas przeprowadzonego ze mną wywiadu nie zataiłam / nie zataiłem istotnych informacji dotyczących stanu zdrowia mojego dziecka. Informacja przekazana mi przez lekarza była dla mnie w pełni jasna i zrozumiała. W trakcie rozmowy z lekarzem miałam/em możliwość zadawania pytań dotyczących proponowanego postępowania. Oświadczam, że zapoznałam/em się z powyższym tekstem i **wyrażam zgodę na wykonanie uszczelnienia bruzd zębów szóstych u mojego dziecka.**

.....
(data i podpis rodzica/opiekuna)

VI. Potwierdzenie wykonania uszczelnienia bruzd zębów szóstych

Data wykonania lakowania	Podpis lekarza wykonującego lakowanie

* lub nr dokumentu tożsamości – w przypadku osób nieposiadających nr PESEL

Załącznik 2

Wzór prowadzonej elektronicznie dokumentacji medycznej uczestnika „Programu profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

Lp.	imię i nazwisko	nr PESEL*	rok realizacji programu	wiek (w latach)	Data badania	Wskaźnik puw				Wskaźnik PUW				Liczba zalakowanych zębów
						p	u	w	puw	P	U	W	PUW	
1														
2														
3														
4														
5														

Sprawozdanie kwartalne realizatora z przeprowadzonych działań w ramach „Programu profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

Nazwa i adres podmiotu	Sprawozdanie z przeprowadzonych działań wg informacji zawartych w dokumentacji elektronicznej uczestników oraz w kartach udziału przechowywanych przez składającego sprawozdanie za okres sprawozdawczy od ..... do	Adresat: Urząd Miasta Radzionków
		Sprawozdanie należy przekazać w terminie 14 dni po okresie sprawozdawczym

I. Interwencje z zakresu edukacji zdrowotnej

Liczba wykonanych interwencji wśród rodziców	Liczba rodziców uczestniczących w interwencjach	Liczba wykonanych interwencji wśród dzieci	Liczba dzieci uczestniczących w interwencjach

II. Interwencje medyczne

Liczba wykonanych badań stomatologicznych	Liczba dzieci, u których wykonano lakowanie	Liczba zębów objętych lakowaniem	Liczba dzieci z brakiem wskazań do lakowania

....., dnia .....

(miejsowość)

(data)

.....

(pieczęć i podpis osoby działającej w imieniu sprawozdawcy)

Sprawozdanie roczne realizatora z przeprowadzonych działań w ramach „Programu profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

Nazwa i adres podmiotu	Sprawozdanie z przeprowadzonych działań wg informacji zawartych w dokumentacji elektronicznej uczestników oraz w kartach udziału przechowywanych przez składającego sprawozdanie za okres sprawozdawczy od ..... do	Adresat: Urząd Miasta Radzionków
		Sprawozdanie należy przekazać w terminie 14 dni po okresie sprawozdawczym

I. Interwencje z zakresu edukacji zdrowotnej

Liczba wykonanych interwencji wśród rodziców	Liczba rodziców uczestniczących w interwencjach	Liczba wykonanych interwencji wśród dzieci	Liczba dzieci uczestniczących w interwencjach

II. Interwencje medyczne

Liczba wykonanych badań stomatologicznych	Liczba dzieci, u których wykonano lakowanie	Liczba zębów objętych lakowaniem	Liczba dzieci z brakiem wskazań do lakowania

III. Wskaźniki próchnicy w grupie docelowej

Rok urodzenia	Wiek dzieci z subpopulacji	Wskaźnik puw dla subpopulacji	Wskaźnik PUW dla subpopulacji

....., dnia .....

(miejsowość)

(data)

.....

(pieczęć i podpis osoby działającej w imieniu sprawozdawcy)

Ankieta satysfakcji rodzica/opiekuna prawnego dziecka uczestniczącego w „Programie profilaktyki próchnicy zębów dla dzieci 9-letnich z terenu gminy Radzionków na lata 2018-2020”

I. Ocena sposobu umówienia terminu wizyty

Jak Pan(i) ocenia:	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle
szybkość załatwienia formalności podczas rejestracji?					
uprzejmość osób rejestrujących?					
dostępność rejestracji telefonicznej?					

II. Ocena wizyty lekarskiej

Jak Pan(i) ocenia:	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle
uprzejmość i życzliwość lekarza?					
poszanowanie prywatności podczas wizyty?					
staranność i dokładność wykonywania badania?					
sposób przekazania informacji nt. próchnicy i metod jej zapobiegania Panu/Pani?					
sposób przekazania informacji nt. próchnicy i metod jej zapobiegania dziecku?					

III. Ocena warunków panujących w gabinecie

Jak Pan(i) ocenia:	Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle
czystość w poczekalni?					
wyposażenie w poczekalni (krzesła itp.)?					
dostęp i czystość w toaletach?					
wyposażenie gabinetu?					

IV. Dodatkowe uwagi/opinie: